

Overwinterende Jufferkraanvogels in Rajasthan, India

Jules Philippona

Inleiding

Jufferkraanvogels *Anthropoides virgo* broeden in het zuidoosten van Rusland en in Centraal-Azië (Voous 1960). De meeste Jufferkranen overwinteren in het westen van India, met name in de staat Gujarat (Perennou et al 1990). Tot voor kort was het niet bekend dat een flink aantal van de soort een winterverblijfplaats heeft in het westen van de staat Rajasthan.

Samen met enige andere personen bezocht Wim Jautze in februari 1994 bedoelde plaats. Het gaat om het dorp Khichan (27°05' N. en 72°20' O.). Op basis van de aanwijzingen van Wim Jautze bezocht ik Khichan in de afgelopen winter. De bezoekerperiode was 11-17 januari 1995. Op 15-17 januari waren ook Janus en Liesbeth Verkerk van de partij.

Sinds 1992 bestaat de Society for Cranes Protection and Care en de secretaris van deze vereniging Prakash Jain woont in Khichan. Hij bemoeit zich intensief met het wel en wee van de Jufferkranen. Vanouds overwinterde er bij Khichan een groep van minder dan honderd Jufferkranen. Op beperkte schaal werden deze vogels door bewoners van het dorp bijgevoerd. Halverwege de jaren tachtig heeft Prakash Jain aan de rand van Khichan een ruimte van een halve hectare laten omheinen met stenen palen en prikkeldraad. Sindsdien wordt daar twee keer per dag een hoeveelheid graan gestrooid. Eén of twee jongens lopen met een schaal gevuld met graan over het terrein en werpen dat met de hand uit. Een flinke voorraad graan wordt in een stenen schuur in zakken bewaard. Het aantal kraanvogels is geleidelijk gestegen en sinds de laatste vijf jaar gaat het om totalen tussen tweeduizend en vijfduizend vogels. De kraanvogels bezoeken de Birds Feeding Home in de vroege ochtend en in de late namiddag. Het uitstrooien gebeurt in de middag en 's avonds in de duisternis. Prakash Jain vertelde dat het voergraan milo heet en dat de prijs per kg 4 roepies (= f 0,25)

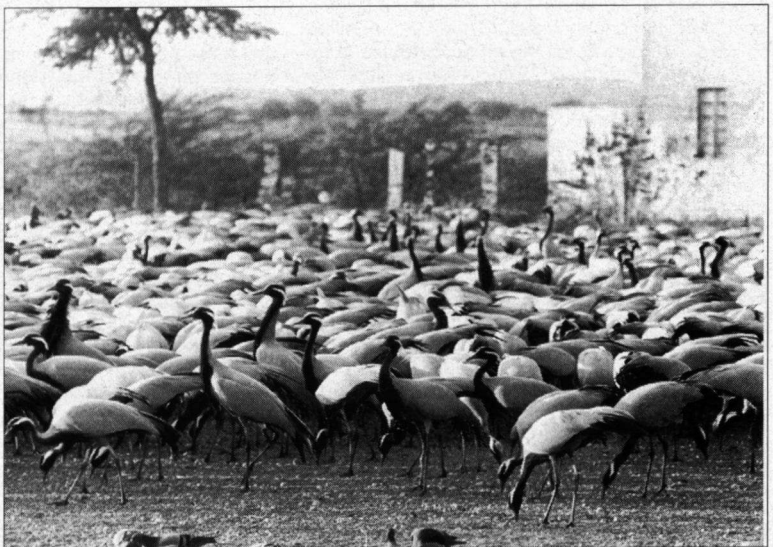
bedraagt. Aangezien per etmaal wel een paar honderd kg graan wordt gegeven, lopen de kosten van het project flink op vooral in periode dat er veel kraanvogels zijn.

Klimaat en landschap

In het westen van Rajasthan overheerst een woestijnklimaat (BW). Het gebied is onderdeel van de Thar of Indian Desert. Het valt op dat een groot deel van het gebied wat vegetatie betreft eerder een steppe is. Dat is goed te zien vanuit de trein die rijdt tussen Jaisalmer en Phalodi (Khichan ligt daar vlakbij). Rond Khichan is het landschap grotendeels vlak, hier en daar wat golvend. Verder liggen er enige complexen met zandduinen in de buurt van het dorp. De vlakten ten oosten en noorden van de plaats zijn schaars begroeid. Vlakbij Khichan bevinden zich twee kleine meertjes met een totaaloppervlak van enige ha.

Dagindeling van de Jufferkranen

Na het foerageren in de Birds Feeding Home in de ochtenduren vliegen de kraanvogels naar de velden in de omgeving, waar ook wordt gefoera-

Op beperkte schaal worden de vogels bijgevoerd, Khichan (Rajasthan).
Foto: Jules Philippona.

Na het foerageren in de Birds Feeding Home bij Khichan vliegen de Jufferkraanvogels naar de velden in de omgeving.
Foto: Jules Philippona.

geerd. Aan het eind van de ochtend vliegen ze in groepen naar de genoemde meertjes. Door veel vogels wordt gedronken, een enkel exemplaar neemt een bad. Na enige tijd kunnen er bij de meertjes duizenden Juffers aanwezig zijn. Voedsel is daar niet of nauwelijks te vinden. In de namiddag gaan de kraanvogels in groepen naar de voerplaats. Na de maaltijd blijven de meeste voorlopig nog in de omgeving. Sommige groepen zijn dan te zien op een complex zandduinen een paar honderd meter verwijderd van de voerplaats. Tijdens en na zonsopgang vliegt groep na groep weg. Het is zeker dat een deel van de vogels bij de meertjes overnacht. Andere moeten dat doen op een plaats wel twintig km van Khichan verwijderd. De vogels zijn vooral op de voerplaats opvallend mak.

Het aantal Jufferkranen

Enige keren werd geprobeerd de aantallen op de voerplaats te schatten. Maar omdat de vogels zeer sterk zijn geconcentreerd, was dat moeilijk. Enige schattingen kwamen uit op vierduizend tot vijfduizend exemplaren. Een beter resultaat leverde de telling van binnenkomende groepen in de namiddag van 17 januari. Wij werden het eens over het totaal van 3700 exemplaren.

Leeftijdstellingen

Op de voerplaats en bij de meertjes werden leeftijdstellingen gedaan. De eerstejaars vogels (geboren in 1994) zijn moeilijker herkenbaar dan bij de Kraanvogel *Grus grus*. Het jong van de Juffer heeft grijze in plaats van witte oorpluimen. De ogen zijn niet of in ieder geval minder duidelijk rood dan bij de volwassen vogel. De tertials van de jongen zijn wat minder verlengd. Het jong laat een hoog piepend geluid horen, dat bijna het-

zelfde klinkt als van de jonge Kraanvogel. De roep van de volwassen Juffer lijkt sterk op die van zijn grotere verwant, is waarschijnlijk wat minder luid.

Resultaat van de leeftijdstellingen

Op totaal 1000 vogels: 879 volwassen en 121 jonge vogels. Het jongenpercentage is 12,1. Prakash Jain had als gemiddelde jongenpercentage vijftien opgegeven.

Conclusies

Onder gunstige omstandigheden blijkt het mogelijk te zijn om grote vogels als Jufferkranen door voedselaanbod sterk aan een bepaalde plaats te binden. Omdat er in Europa hier en daar conflicten bestaan tussen het voorkomen van Kraanvogels en landbouw zou het voorbeeld dat hier is gegeven mogelijk van belang kunnen zijn bij het beheer van reservaten.

Uniek voor India is het feit dat kraanvogels (en trouwens bijna alle soorten vogels) een vertrouwdeheid ten opzichte van mensen tonen die in Europa onbekend is.

De actieve belangstelling voor vogels en vogelbescherming is in India algemeen gesproken zeker niet groter dan bij ons. Een belangrijk verschil is echter dat mensen zich veel minder met vogels bemoeien. Deze vormen meer dan in Europa een vanzelfsprekend onderdeel van de samenleving. Het is de zelfde houding die men tegenover de heilige koe aan de dag legt. Daarbij komt dat veel mensen in India vegetariër zijn. Vogels worden dus niet als welkome prooi beschouwd. In Khichan wonen relatief veel aanhangers van de Jaingodsdienst. Het respect voor het dierlijk leven is bij hen nog sterker ontwikkeld dan bij Hindoes. Onze gastheer Prakash Jain en zijn dochter Surekha danken wij voor de ongelooflijke gastvrijheid.

■ Jules Philippona, Het Eiland 9, 7231 NV Warnsveld, (0575) 52 42 86.

LITTERATUUR:

Perennou, Christlan, Paul Rose & Colin Poole (1990): Asian Waterfowl Census 1990. The International Waterfowl and Wetlands Research Bureau and The Asian Wetland Bureau.
Voous, K.H. (1960): Atlas of European Birds.